

NÂSİBE

necis sayıldığı için kullanılmaz, ayrıca onun arkasında namaz kılınmaz, nâsibinin cenazesi yıkanmaz. Zekât ve sadaka-ı fıtr nâsibîye verilemeyeceği gibi bir Şîî'nin -babası dışında- herhangi bir nâsibinin yerini hacetmesi de câiz görülmemiştir. Şîî bir erkek nâsibî bir kadınla evlenemez, durum evlendikten sonra anlaşılırsa boşanması gerekir. Köle âzat etmek övgüye lâ-yık bir davranış olmakla birlikte nâsibî olan köleyi âzat etmek çirkin bir hareket sayılmış, kefaretin nâsibîye verilmesi câiz kabul edilmemiştir. Nâsibî'nin kestiği hayvanın etinin yenip yenmeyeceği konusunda ise kesinlikle yenilmeyeceği, zaruret ve takıyye halinde yenilebileceği, besmele çekilmişse yenmesinin câiz olduğu şeklinde üç farklı görüş ortaya konulmuştur (daha geniş bilgi için bk. Kohlberg, s. 99-105).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "nşb" md.; Ebû Hâtîm er-Râzî, *Kitâbü'z-Zine* (nşr. Abdullah Sellûm es-Sâmerrâî, *el-Ğulûv ve'l-fıraku'l-Ğâliyye fi'l-hağâretü'l-İslâmîyye* içinde), Bağdad 1982, s. 256-258; Küleynî, *el-Uşûl mine'l-Kâfi*, Tahran 1365, II, 3, 197-198, 204, 222-223, 650; Murtazâ Dâî Hasenî Râzî, *Tebşîratü'l-'avâm fi ma'rifeti makâlâti'l-enâm*, Tahran 1313, s. 28, 208, 209; M. Hasan en-Necefi, *Cevâhirü'l-kelem*, Necef 1379/1959, VI, 63-68; Ali et-Tebrîzî el-Garavî, *et-Tenkih fi Şerhi'l-'Urvetü'l-vüşkâ*, Necef 1381/1961, II, 41, 84, 85; E. Kohlberg, *Belief and Law in İmâmî Shi'ism*, Hampshire 1991, s. 99-105; M. Cevâd Meşkûr, *Mevsû'atü'l-fıraku'l-İslâmîyye* (trc. Ali Hâşîmi), Beyrut 1415/1995, s. 513; Dihhûdâ, *Lugatnâme*, XXVII, 827.

MUSTAFA ÖZ

NÂSİHİ

(النَّاسِحِي)

Ebû Muhammed Abdullah b. Hüseyin en-Nâsîhî en-Nisâbü'rî (ö. 447/1055)

Hanefî âlimi.

373 (983-84) yılında Buhara'da doğdu. Nâsîhî nisbesi dedelerinden Nâsîh adlı bir kişiyle ilgilidir. Kadî Ebû'l-Heysem Utbe b. Hayseme en-Nisâbü'rî'den fıkıh, Bişr b. Ahmed el-İsferâyîni, Ebû Amr İbn Hamdân, el-Hâkim Ebû Ahmed [Ebû Muhammed] el-Hâfız'dan hadis okudu. Kendisinden oğulları Muhammed ve Yahyâ ile Ebû Abdullah el-Fârisî, Ali b. Abdülgâlib ed-Darrâb, Ali b. Ubeydullah el-Hatîbî, İsmâil b. Amr el-Buhayrî ve diğerleri rivayette bulundu. Nâsîhî, Sultan Mahmûd b. Sebük Tegin'in Buhara'da kadılıkadâtlığını yaptı; ders ve fetva verdi. 412 (1021) yılında hacca gitti, bu sırada uğradığı Bağdat'ta ders verdi. 447'de (1055) Buhara'da vefat etti. Nâsîhî'nin kendi döneminde Hanefî ulemâsı

arasında önde geldiği kaydedilir. Münazara, tedsir ve fetva alanlarında tanınmıştır. Sika, dindar ve sâlih bir kişi olarak bilinir. Oğulları Muhammed ve Yahyâ da kadılık yapmıştır. Torunu Ahmed b. Muhammed en-Nâsîhî ile kızından torunu Abdürrahim b. Ahmed b. Urve de fıkıh âlimidir.

Eserleri. 1. *Cem'u (Muhtasarı / el-Cem' beyne) vaqfeyi'l-Hilâl ve'l-Haşşâf*. Hanefî fakihlerinden Hilâl b. Yahyâ ile Hasşâf'ın *Ahkâmü'l-vaqf* adlı eserlerinin cem'i ve ihtisar edildiği bu çalışmanın kütüphanelerde bir kısmı *Ahkâmü'l-vaqf* adıyla kayıtlı çok sayıda nüshası mevcuttur (meselâ bk. Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1587; Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhim Paşa, nr. 507, Fâtih, nr. 1469, Hafid Efendi, nr. 46, Serez, nr. 1077, Yenica-mi, nr. 351, 1190, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 499, Karaçelebizâde Hüsâmeddin, nr. 93, Reşid Efendi, nr. 288, Süleymaniye, nr. 378). Burhâneddin et-Trablusî, Nâsîhî'nin eseriyle Cemâleddin el-Konevî'nin *el-Muntehab min vaqfeyi'l-Hilâl ve'l-Haşşâf* adlı eserini bir araya getirerek ihtisar, cem'i ve ilâvelerle *el-İs'âf fi ahkâmi'l-evkâf*'ı kaleme almıştır. 2. *el-Mes'ûdi fi'l-fürû'ü'l-Hanefiyye*. Muhtasar bir eser olup Gazneli Mahmud'un oğlu Sultan Mesud için telif edilmiştir. İbnü's-Şihne kitabın meşhur olduğunu ve özet şekilde birçok meseleyi naklettiğini söyler (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1676). Eserin Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde iki nüshası kayıtlıdır (Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, nr. 243; Veliyyüddin Efendi, nr. 1326). 3. *Kitâbü'l-Muhtelef beyne Ebî Hanîfe ve's-Şâfi'i*. Klasik fıkıh kitaplarının tertibiyle ve meseleler halinde derlenmiştir (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 464).

Nâsîhî'nin kaynaklarda *Tehzîbü Edebi'l-kâdî (kazâ')* li'l-Haşşâf ve *Edebü'l-kâdî* adlı iki eseri daha zikredilmektedir. Bağdatlı İsmâil Paşa'nın Nâsîhî'ye nisbet ettiği (*İzâhu'l-meknûn*, I, 467) ve kütüphaneye kayıtlarına da bu şekilde geçen (Süleymaniye Ktp., Antalya [Tekelioğlu], nr. 852, vr. 7-36) *Dürerü'l-ğavvâş fi 'ulûmi'l-havâş* isimli eserin, Gazzâlî ile (ö. 505/1111) Kurtubî (ö. 671/1273) gibi muahhar müelliflere atflar yapıldığı ve sonunda 1115 (1703) tarihi kaydedildiği için Nâsîhî'ye ait olması mümkün değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IX, 443; Abdülgâfir el-Fârisî, *Târîhu Nisâbü'r: el-Muntehab mine's-Siyâk* (nşr. M. Kâzîm el-Mahmûdî), Kum 1326 hş., s. 75, 435, 605, 745; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muhteyye*, I, 281; II, 305-306, 409-410, 577; III, 184-185, 591-592; İbn Kutluboğa, *Tâcü'l-terâcim fi tabakâti'l-Hanefiyye*, Bağdad 1962, s. 31; Mah-

mûd b. Süleyman el-Kefevî, *Ketâ'ibü'l-âlâmî'l-ağ-yâr min fukahâ'i mezhebi'n-Nu'mâni'l-muhtâr*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1931, vr. 151^{a-b}, Temimî, *et-Tabakâti's-seniyye*, IV, 165-166; *Keşfü'z-zunûn*, I, 21; II, 1400, 1676; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 102-103, 179-180, 225; Brockelmann, *GAL*, I, 459-460; *İzâhu'l-meknûn*, I, 467; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 28, 39; M. Ebû Bekir b. Ali v.dğr., *İstidrâkât 'alâ târihi'l-türâsi'l-'Arabî*, Cidde 1422, V, 30-31; Cengiz Kallek, "Hilâl b. Yahyâ", *DİA*, XVIII, 21.

TAHSİN ÖZCAN

NÂSİR, Cemal

(bk. CEMAL ABDÜNNÂSİR).

NÂSİR ABDÜLBÂKİ DEDE

(bk. ABDÜLBÂKİ NÂSİR DEDE).

NÂSİR b. ALENNÂS

(النَّاصِر بن عَلَنَاسِ)

(ö. 481/1089)

Hammâdi emîri
(1062-1089).

Sanhâce Berberleri'nden Zirîler'e mensuptur. Amcası Muhammed b. Hammâd'ın oğlu Bulukkin'in ölümüyle 1 Receb 454'te (11 Temmuz 1062) Hammâdi emîri oldu. Bu dönemde Zirî Sultanı Muiz b. Bâdis, Fâtîmîler'e olan bağlılığını bırakarak Abbâsîler'i metbû tanındığını ilân etti, bunun üzerine Fâtîmîler, Berberleri'ni ve bedevî Araplar'ı Muizz'e karşı kıskırtıp ayaklandırdılar. Muiz Kayrevan'ı terkedip Mehdiye şehrine kaçmak zorunda kaldı. Araplar'ın yağmalarından kaçan zengin yerliler de Hammâdîler'e sığındılar. Hammâdîler'in refah seviyesini yükselten bu gelişme Araplar'la aralarının açılmasına sebep oldu.

Nâsır b. Alennâs 457'de (1065), Zirî Hükümdarı Temim b. Muiz es-Sanhâci'nin sahip olduğu toprakları ele geçirmek istedi. Ordusundaki Zenâte Berberleri ve Benî Hilâl Arapları ile birlikte Temim'in üzerine yürüdü. Benî Hilâl Arapları ile Zenâte Berberleri'nin Temim'in ordusunda bulunan Benî Riyâh Arapları'nın etkisiyle saf değiştirmeleri Nâsır b. Alennâs'ın ordusunun bozguna uğramasına yol açtı. Nâsır 200 kadar adamıyla Kal'atü Benî Hammâd'a kaçabildi, bu arada kardeşi Kâsim'ı da kaybetti. Bu yeniliden sonra Nâsır, Saldae'nin güneyinde stratejik açıdan önemli bir mevkiye yeni bir şehir kurdu (457/1065) ve burasını kendine başkent yaptı (461/